RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

AMERİKA KITASI I
Kıtanın keşfinden önceki uygarlıklar

KARACAN

AMERİKA KITASI I Kıtanın keşfinden önceki uygarlıklar

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Copyright: Daniel Mallo-Editorial Palsa S.A., Mexico
Türkiye'de Yayın Hakkı: KARACAN YAYINLARI/ONK

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yonetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. Ali İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT, Doc. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENİO ZOPPI**

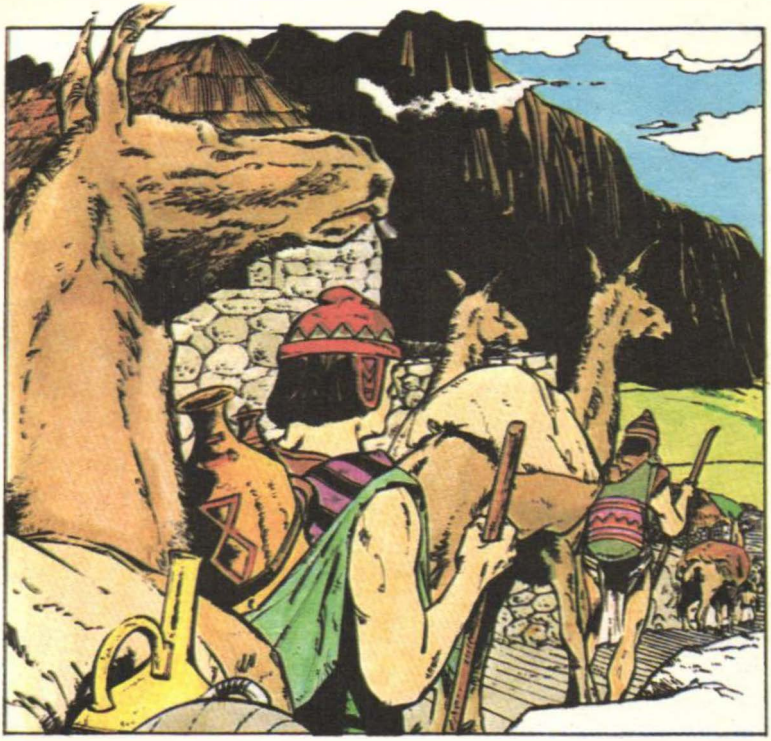
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Mudür Yardımcısı **M. SABİT UÇUK**
Ilan ve Halkla İlişkiler Mudürü **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **COŞKUN GÜNGÖRER**

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5 sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.

Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI**, Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 250 TL/Kıbrıs'ta: 330 TL

KITANIN KEŞFİNDEN ÖNCEKİ UYGARLIKLAR

KITANIN KEŞFİNDEN ÖNCEKİ UYGARLIKLAR

...VE GÜNEYE DOĞRU İLERLEYEREK, BUNDAN 20 000 YIL ÖNCE PERU'NUN DAĞLIK BÖLGELERİNE YERLEŞTİLER. AYACUCHO'DAKİ (PERU) PİKİ MACHAY MAĞARASINDA ELE GEÇİRİLEN BULUNTULAR BU DÖNEMİN EN ÖNEMLİ KANITLARIDIR.

KITANIN "ATEŞ ARAZİSİ" ADIYLA BİLİNEN EN GÜNEY UCU, GÜNÜMÜZDEN 10 000 YIL ÖNCE, BAŞLICA GIDALARINI DENİZ ÜRÜNLERİ VE YABANİ MEYVELERİN OLUŞTURDUĞU İNSANLARLA MEŞKÛNDU.

BİNLERCE YIL SONRA KITA YENİ BİR GÖÇ DALGASI İLE SARSILDI VE M.Ö. 11000-M.Ö. 7000 YILLARI ARASINDA YÖREDE AVCILIĞA DAYANAN İLK UYGARLIK BELİRTİLERİ GÖRÜLDÜ.

BU DÖNEMDE ÜRETİLEN EN GELİŞMİŞ ALET, İRİ MEMELİLERİ AVLAMADA KULLANILAN SİVRİ UÇLU MIZRAKLARDI. TEK TÜK RASTLANAN MEZAR KALINTILARINDAN ÖLÜ GÖMME ÂDETİNİN YAYGIN OLDUĞU VE İKİNCİ BİR DÜNYANIN VARLIĞINA İNANDIKLARI ANLAŞILMAKTADIR.

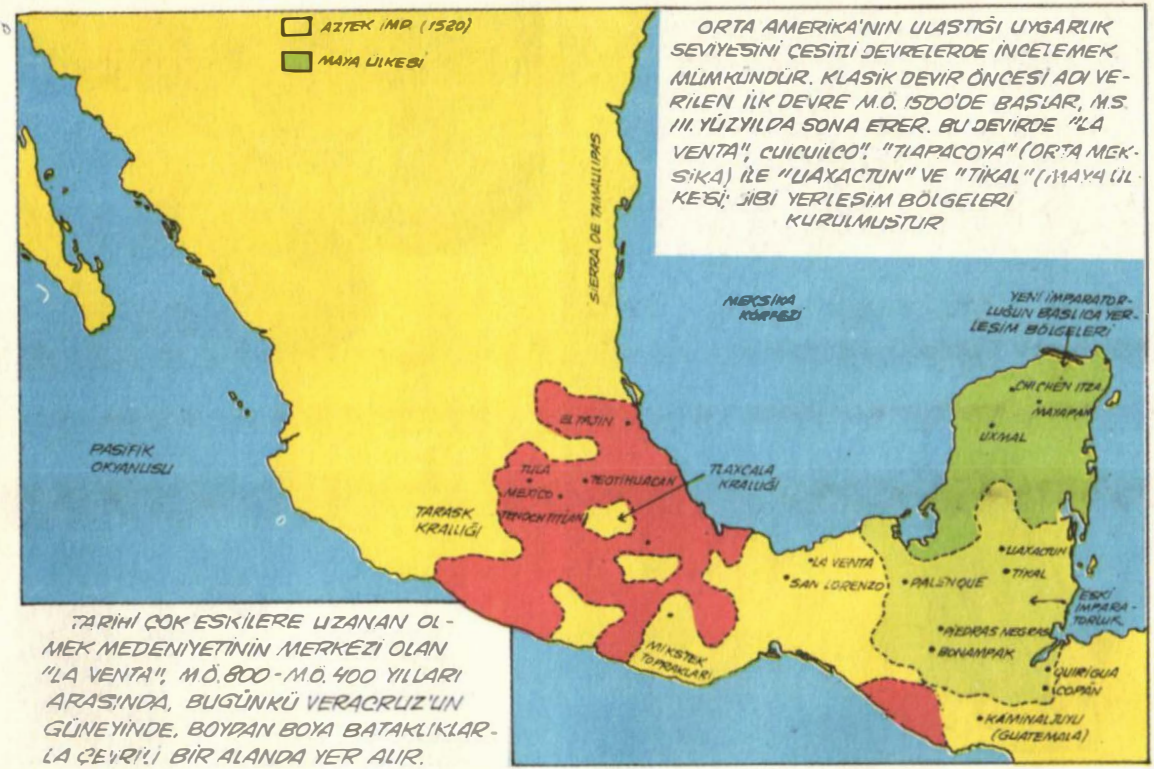
BUZUL DEVRİ'NİN SONUNDA (M.Ö - 7000 YILINA DOĞRU) MEYDANA GELEN İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİ VE KURAKLIK SONUCU YEŞİL ALANLARDA BİRLİKTE, İRİ MEMELİLERİN DE ORTADAN KALKMASI İNSANLARI, KUŞLAR VE BALIKLARLA BESLENMEK ZORUNDA BIRAKTI.

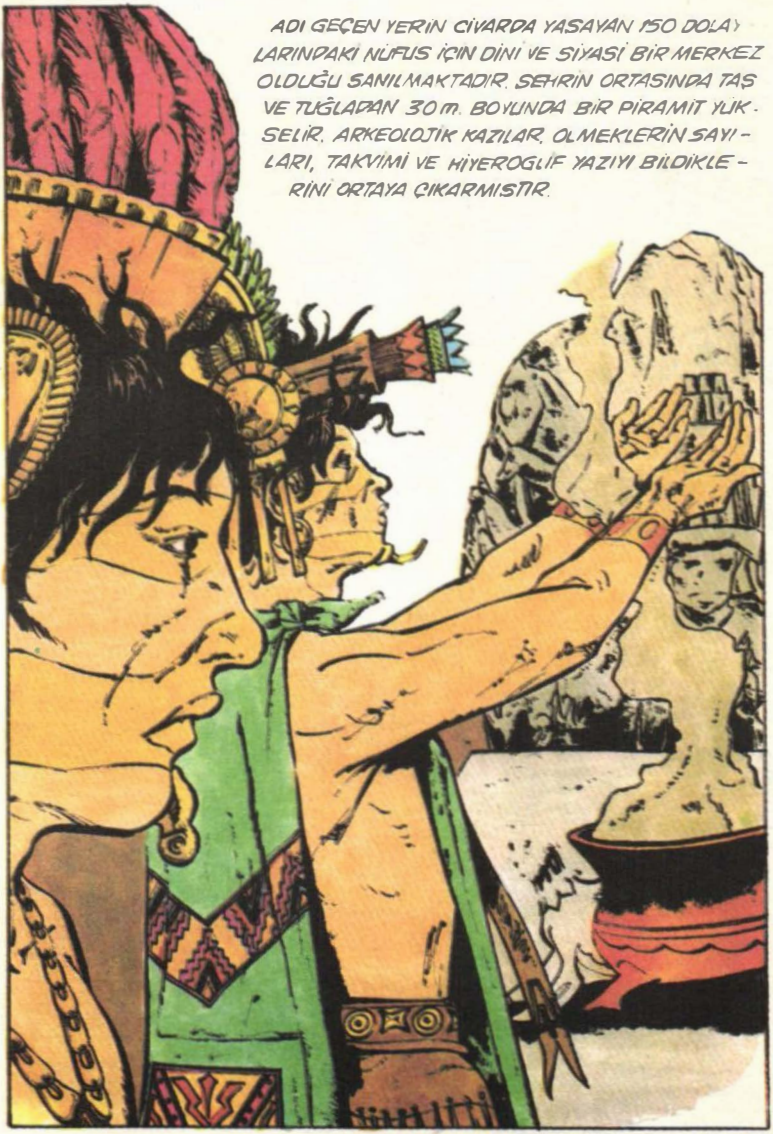
KITANIN İÇ KISIMLARINA YERLEŞMİŞ OLANLAR İSE BUĞDAYI KEŞFEDEREK BUNDAN UN VE EKMEK ÜRETME YOLUNA GİTTİLER. BURALARDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR ÇOK SAYIDA DİBEK KALINTISINI ORTAYA ÇIKARMIŞTIR. BUNDAN TARIMIN AMERİKA KITASINDA DA AYNI DÖNEMDE BAŞLADIĞI ANLAŞILMAKTADIR.

İLK KEZ M.Ö. 7000 YILINA DOĞRU MEKSİKA'DA ORTAYA ÇIKAN TARIMSAL FAALİYETLER KISA SÜREDE PERU'YA DA YAYILMAKTA GECİKMEDİ. MEKSİKA'DA YETİŞTİRİLEN İLK TARIM ÜRÜNLERİ HAVUÇ, BİBER, KABAK VE FASULYEYDİ. M.Ö 3000 YILINA DOĞRU MISIR EKİMİNE GEÇİLDİ.

HAYVANCILIK, KITANIN DİĞER BÖLGELERİNDE DE YAPILMAKTA OLDUĞU HALDE, LAMA YETİŞTİRİCİLİĞİNE ÖZELLİKLE PERU'DA BÜYÜK ÖNEM VERİLİRDİ. 6000 YILDAN BERİ YÜK HAYVANI OLARAK BESLENEN LAMALARIN ETİNDEN VE YÜNÜNDEN DE YARARLANMAK MÜMKÜNDÜ.

KITADA İLK SERAMİK BUNDAN 5000 YIL ÖNCE, PASİFİK OKYANUSU'NU GEÇEREK EKVADOR KIYILARINA YERLEŞEN İNSANLARCA ÜRETİLDİ. DAHA SONRA ORTA AMERİKA İLE ANDAĞLARI'NIN ORTA KISIMLARINA YAYILDI.

AZTEK IMP. (1520)
MAYA ÜLKESİ
ORTA AMERİKA'NIN ULAŞTIĞI UYGARLIK SEVİYESİNİ ÇEŞİTLİ DEVRELERDE İNCELEMEK MÜMKÜNDÜR. KLASİK DEVİR ÖNCESİ ADI VERİLEN İLK DEVRE M.Ö. 1500'DE BAŞLAR, M.S. III. YÜZYILDA SONA ERER. BU DEVİRDE "LA VENTA", CUICUILCO", "TLAPACOYA" (ORTA MEKSİKA) İLE "UAXACTUN" VE "TİKAL" (MAYA ÜLKESİ) GİBİ YERLEŞİM BÖLGELERİ KURULMUŞTUR
SIERRA DE TAMAULIPAS
MEKSİKA KÖRFEZİ
PASİFİK OKYANUSU
EL TAJIN
TULA
MEXICO
TEOTIHUACAN
TENOCHTITLAN
TLAXCALA KRALLIĞI
TARASK KRALLIĞI
YENİ İMPARATORLUĞUN BAŞLICA YERLEŞİM BÖLGELERİ
CHICHEN ITZA
MAYAPAN
UXMAL
LA VENTA
SAN LORENZO
PALENQUE
UAXACTUN
TIKAL
ESKİ İMPARATORLUK
PIEDRAS NEGRAS
BONAMPAK
QUIRIGUA
COPAN
KAMINALJUYU (GUATEMALA)
MİKSTEK TOPRAKLARI
TARİHİ ÇOK ESKİLERE UZANAN OLMEK MEDENİYETİNİN MERKEZİ OLAN "LA VENTA", M.Ö.600 - M.Ö. 400 YILLARI ARASINDA, BUGÜNKÜ VERACRUZ'UN GÜNEYİNDE, BOYDAN BOYA BATAKLIKLARLA ÇEVRİLİ BİR ALANDA YER ALIR.

ADI GEÇEN YERİN CİVARDA YAŞAYAN 150 DOLAYLARINDAKİ NÜFUS İÇİN DİNİ VE SİYASİ BİR MERKEZ OLDUĞU SANILMAKTADIR. ŞEHRİN ORTASINDA TAŞ VE TUĞLADAN 30 m. BOYUNDA BİR PİRAMİT YÜKSELİR. ARKEOLOJİK KAZILAR, OLMEKLERİN SAYILARI, TAKVİMİ VE HİYEROGLİF YAZIYI BİLDİKLERİNİ ORTAYA ÇIKARMIŞTIR.

ANITSAL MİMARİ ANDLAR'DA DAHA ESKİ BİR GEÇMİŞE SAHİPTİR. KOTOSH (YUKARI BÖLGE) VE CHUQUITANTA (PASİFİK KIYISI) MANASTIRLARININ İNŞA TARİHLERİ M.Ö. 2000 YILINA KADAR ÇIKAR. ORTA VE KUZEY PERU'NUN EN ÖNEMLİ UYGARLIK MERKEZLERİNDEN....

RAİMONDİ DİKİLİTASI

TELLO DİKİLİTASI

ULU BİR KİŞİYE AİT FRİZ.

....CHAVİN'DEKİ YAPILAR, DAHA YENİ OLUP, KLASİK DEVİR ÖNCESİ DÖNEMİ YANSITIRLAR. AYNI ZAMANDA DİNİ BİR MERKEZ OLAN CHAVİN, TAŞTAN HEYKELLERİ VE ALÇAK KABARTMALARI İLE DİKKAT ÇEKMEKTEDİR. ARKEOLOJİK KALINTILARDAN BÖLGENİN DOKUMACILIK, METALURJİ VE ÇÖMLEKÇİLİK ALANINDA DA İLERİ GİTTİĞİ ANLAŞILMAKTADIR.

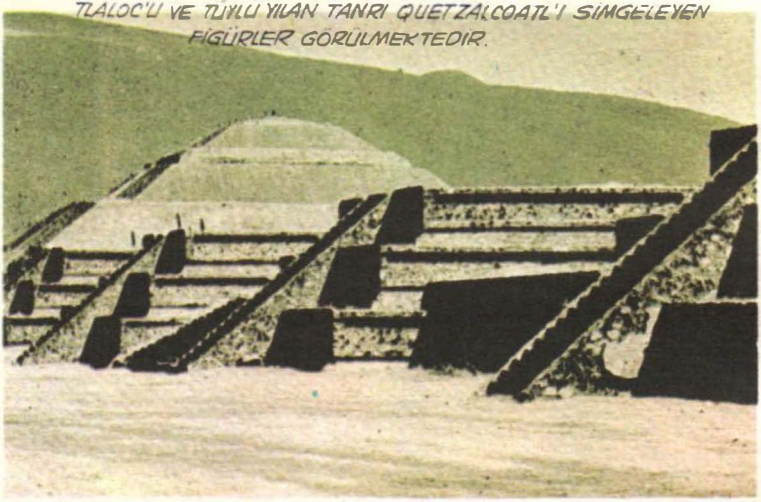
KLASİK DEVİR M.S. III. VEYA IV. YÜZYILLARDA BAŞLAR, 1000 YILINA DOĞRU SONA ERER.

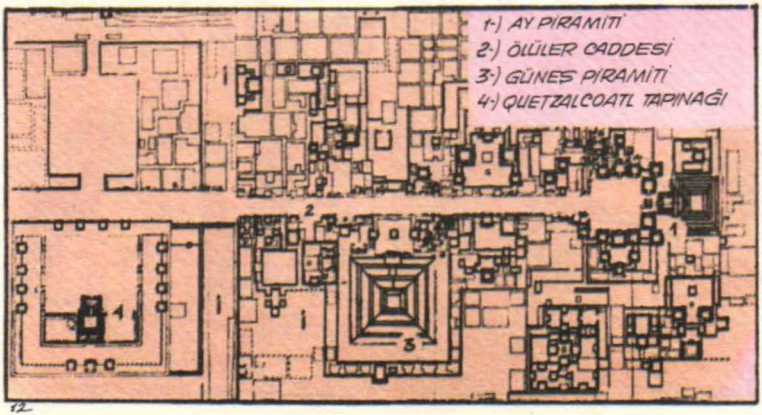

BAZI BÖLGESEL FARKLILIKLARA RAĞMEN, BU DÖNEMİN EN BELİRGİN ÖZELLİKLERİ TARAÇA USULÜ TARIMIN VE SULAMA SİSTEMLERİNİN YAYGINLAŞMASI (AND DAĞLARI'NDA), YENİ TARİM USULLERİNİN UYGULANMAYA BAŞLANMASI, NÜFUS ARTIŞI VE ŞEHİRLEŞMEDİR.

BU DEVİRDE ORTA AMERİKA'DA KURULMUŞ OLAN EN ÖNEMLİ UYGARLIK MERKEZİ, MEXİCO VADİSİNDE, 50 000 İLE 100 000 ARASINDA BİR NÜFUSU BARINDIRAN BAŞKENTİ (MEXİCO) İLE TEOTİHUACAN'DIR. ŞEHRİN ANITSAL YAPILARI ARASINDA GÜNEŞ PİRAMİTİ'NİN YANI SIRA AY PİRAMİTİ İLE QUETZALCOATL TAPINAĞI'NI BİRLEŞTİREN ANA CADDE DİKKAT ÇEKER. TAPINAK FRİZLERİNİN ALÇAK KABARTMALARINDA YAĞMUR TANRISI TLALOC'U VE TÜYLÜ YILAN TANRI QUETZALCOATL'I SİMGELEYEN FİGÜRLER GÖRÜLMEKTEDİR.

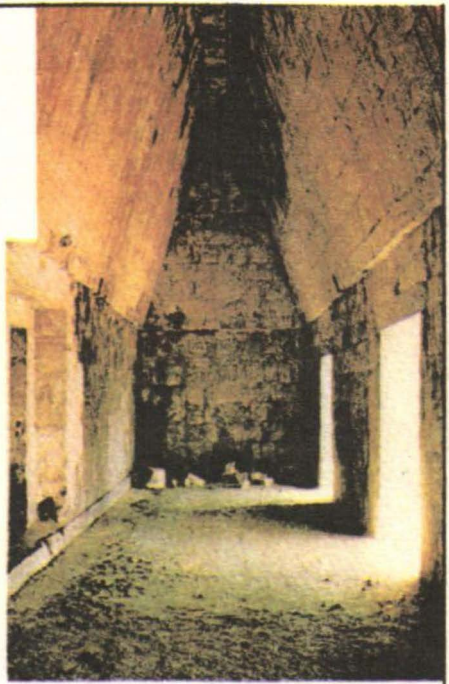

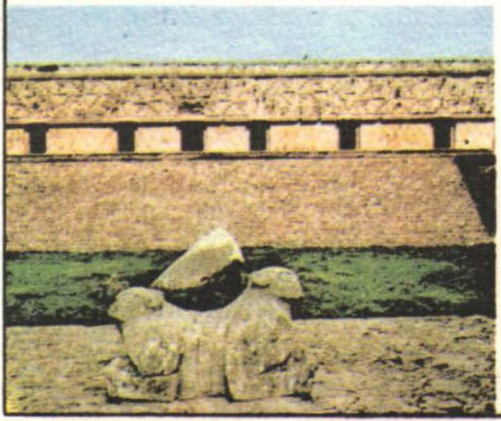
ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR TAKVİMİ VE HİYEROGLİF YAZIYI BİLEN BU İNSANLARIN SİYASİ, SOSYAL VE EKONOMİK BİR YAPIYA SAHİP OLDUKLARINI ORTAYA ÇIKARMIŞTIR.

YAXCHILAN ALÇAK KABARTMASI (680)

SARAYIN ANA SALONU (UKMAL)

SARAYIN DIŞTAN GÖRÜNÜŞÜ (UKMAL)

BU DÖNEMİN BİR BAŞKA ÖNEMLİ UYGARLIK MERKEZİ, MAYALAR TARAFINDAN KURULMUŞ OLAN YUCATAN (BUGÜNKÜ GUATEMALA VE HONDURAS)'DIR.

MAYALARIN DA ANTİK ÇAĞ YUNANLILARI GİBİ SIYASİ BİR BİRLİK OLUŞTURMADIKLARI GÖZLENMEKTEDİR. HER ŞEHİR, TAPINAKLARI VE PİRAMİTLERİ İLE BAĞIMSIZ BİRER YERLEŞİM BÖLGESİDİR. HALK ŞEHİR MERKEZİNDE YAŞAYAN RAHİPLER VE SOYLULARLA KIRSAL KESİMDE YAŞAYAN....

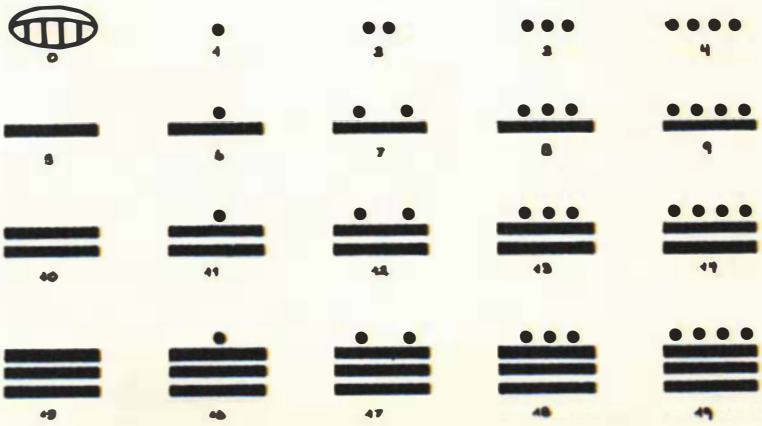
...KÖYLÜLERDEN MEYDANA GELİR. EN ÖNEMLİ MERKEZLER, "COPAN," QUIRIGUA," PIEDRAS NEGRAS," "PALENQUE" VE "TIKAL"DİR.

TAPINAKLAR GENELLİKLE BASAMAKLARLA ÇIKILAN PİRAMİTLERİN EN UÇ NOKTALARINA İNSA EDİLMİŞTİR. HEYKEL VE RESİM SANATI, MİMARİYLE BÜYÜK BİR UYUM İÇİNDEDİR.

DUVARLARIN BİR BÖLÜMÜ HENÜZ ÇÖZÜLMEMİŞ OLAN HİYEROGLİF YAZILARLA KAPLIDIR.

ONLUK SAYI SİSTEMİNİN YERİNE YİRMİLİK BİR SAYI SİSTEMİ KULLANDIKLARI GÖRÜLÜR. BUNUN İÇİNE FARKLI BİR İŞARETLE BELİRTİLEN SIFIR DA DAHİLDİR. ARİTMETİK KONUSUNDAKİ BU BİLGİLERİNE DAYANARAK 365 GÜNDEN OLUŞAN BİR TAKVİM OLUŞTURMUŞLARDIR.

ORTA MEKSİKA'NIN KLASİK DÖNEMİNDE İKİ AYRI TOPLUMUN YÜKSELDİĞİ GÖRÜLÜR. BUNLAR IV. YÜZYILDA ORTAYA ÇIKAN ZAPOTEKLERLE, V. YÜZYILDA ORTAYA ÇIKAN TOTONAKLARDIR.

ANITSAL MİMARİ ALANINDA ORTAK ÖZELLİKLERE SAHİP OLMALARINA RAĞMEN ZAPOTEKLER SERAMİK, TOTONAKLAR RESİM VE HEYKEL ALANINDA İLERİ GİTMİŞLERDİR.

ULU BİR KIŞIYİ SİMGELEYEN, TOTONAKLARA AİT BİR ALÇAK KABARTMA.

ZAPOTEKLERE AİT BİR SERAMİK ÖRNEĞİ.

AND DAĞLARI'NDA KURULMUŞ OLAN CHAVİN UYGARLIĞI, I. YÜZYILDA GERİLEMEYE BAŞLAYARAK YERİNİ MOŞİKA VE NAZCA (NASKA) UYGARLIKLARINA BIRAKMIŞTIR.

KUZEY SAHİLLERİNDEKİ VADİLERDE KURULMUŞ BAĞIMSIZ BAŞLICA MOŞİKA KENTLERİ, PACASMAYO, CHİCAMA, VİRU VE MOCHE'DİR.

BURALARDA TARIMI GELİŞTİRMEK AMACIYLA SU KEMERLERİ VE KANALLAR İNŞA EDİLMİŞTİR. (CHICAMA KANALI=100 km.)

MOŞİKALARA AİT SAVAŞ SAHNELERİYLE SÜSLÜ ÇOK SAYIDA KULPLU TOPRAK TESTİNİN ÜZERİNDE HAYVAN VE BİTKİ MOTİFLERİNİN YANI SIRA RAHİP, MÜZİSYEN, ESİR VE HASTA İNSAN TASVİRLERİNE DE RASTLANMAKTADIR.

NAZCA UYGARLIĞININ BEŞİĞİ DURUMUNDA OLAN PERU KIYILARININ GÜNEYİNDEKİ VADİLER, ÇOK SAYIDA KANAL VE BENT KALINTISINI BARINDIRIR.
AYNI VADİDE BULUNAN KAWACHİ YAPILARI ARASINDA YER ALAN TAPINAK VE SARAY KALINTILARI, DİKDÖRTGEN TEMELLER VE DÜZGÜN YOLLAR, ŞEHİRCİLİĞİN GELİŞMİŞ OLDUĞUNU İSPATLA MAKTADIR.

NAZCA'LILARIN DOKUMACILIK ALANINDA LAMA VE DAĞ KEÇİSİNİN YÜNÜNDEN YARARLANDIKLARI, DOLAYISIYLA DAĞLIK YERLEŞİM BÖLGELERİ İLE SAHİL KENTLERİ ARASINDA YAYGIN BİR TİCARETİN VAR OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR.
ÜRETİLEN SERAMİKLER ARASINDA RENK UNSURU BÜYÜK ÖNEM TAŞIR. EN AZ ON RENGİN KULLANILDIĞI İNSAN FİGÜRLÜ SERAMİK ÖRNEKLER BULUNMUŞTUR.

BRONZ DEVRİ'NE ULAŞMIŞ OLAN BU İNSANLARIN YAKIN BÖLGELERLE TİCARİ İLİŞKİYE GİRDİKLERİ, HATTA PASİFİK KIYILARINDA KOLONİLER KURDUKLARI SANILMAKTADIR. 600 YILINDA AYACUCHO DAĞLIK BÖLGESİNDE KURULAN WARİ KENTİ GELİŞMESİNİ 300 YIL BOYUNCA SÜRDÜREREK İNKALARA ÖNCÜLÜK EDECEK BÜYÜK BİR İMPARATORLUK KURMAYI BAŞARMIŞTIR.

ORTA AMERİKA, İSPANYOLLARIN KITAYA AYAK BASMASINDAN ÖNCEKİ 500 YIL BOYUNCA MEKSİKA'DA AZTEKLER, AND DAĞLARI'NDA İNKALAR TARAFINDAN KURULAN İKİ İMPARATORLUKLA SONUÇLANAN BİR DİZİ OLAYA SAHNE OLMUŞTUR.

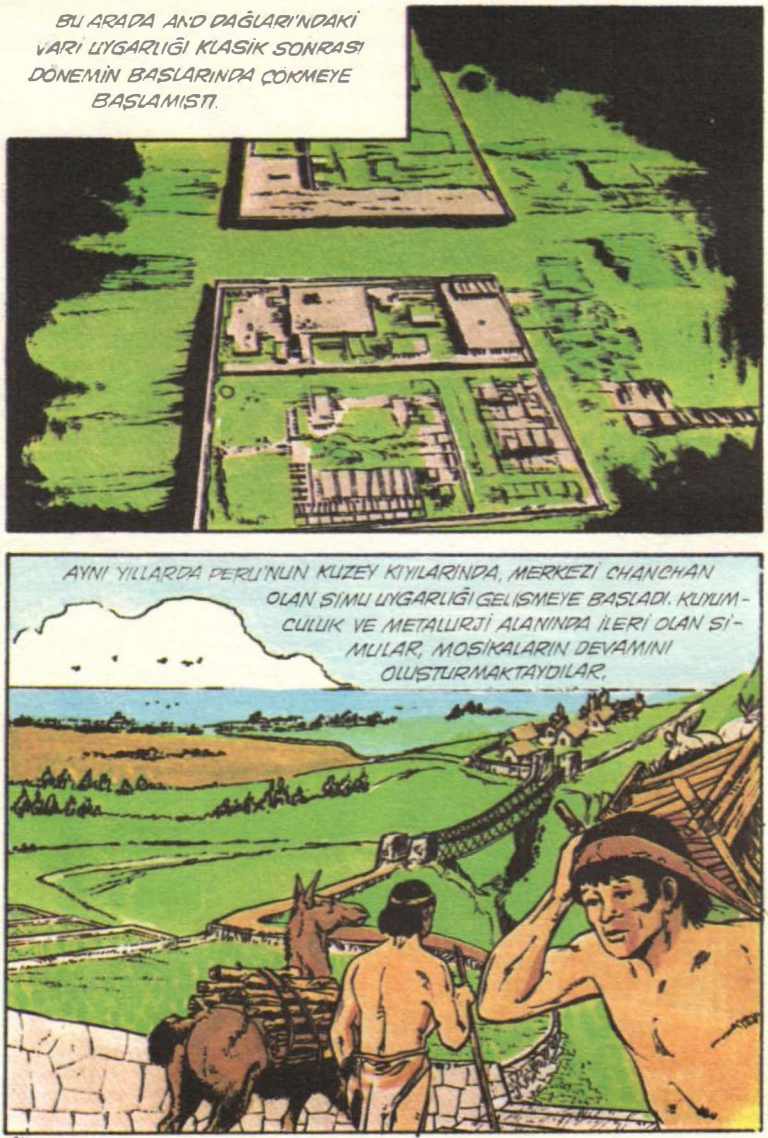

AMERİKAN TARİHİNİN BU ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNE KLASİK SONRASI DEVİR ADI VERİLİR. BAŞLANGICI TEOTİHUACAN'LILARIN DÜŞÜŞÜ VE KUZEYLİ YARI GÖÇEBE BİR KAVİM OLAN ŞİŞİMEKLERİN ORTA MEKSİKA'YA GELİŞLERİ İLE AYNI ZAMANA RASTLAMAKTADIR. BU DÖNEMDE TOLTEKLER DE YUCATAN YARIMADASINA YERLEŞMİŞLERDİR.

1000 - 1200 YILLARI ARASINDA YARIMADANIN BÜYÜK BÖLÜMÜNÜN KONTROLÜNÜ ELLERİNDE BULUNDURAN ÜÇ MAYA ŞEHİR-DEVLETİ MAYAPAN, UXMAL VE CHİCHEN İTZA, ESKİ MAYA KÜLTÜRÜNÜN YENİDEN DOĞUŞUNU SİMGELEMEKTEDİR.

BUNA "YENİ MAYA İMPARATORLUĞU" ADI VERİLİR. İMPARATORLUK 1200 YILINDAN İTİBAREN İÇ SAVAŞLAR NEDENİYLE ZAYIF DÜŞMÜŞ VE 1450 YILINDA SON BULMUŞTUR.

ORTA MEKSİKA'DA YAŞAYAN TOLTEKLER, XIII. VE XIV. YÜZYILLARDA KUZEYBATIDAN GELEN VE KENDİLERİ İLE AYNI DİLİ (NAHUA DİLİ) KONUŞAN KAVİMLERİN SALDIRISINA UĞRADILAR.

TENOCHCAS'LAR YA DA AZTEKLER ADI VERİLEN İSTİLACI KAVİM 1370 YILINDA BÖLGEYİ ELE GEÇİREREK TEXCOCO GÖLÜ'NDEKİ BİR ADA ÜZERİNDE TENOCHTİTLAN ADLI BİR ŞEHİR KURDU VE BURASINI BAŞKENT İLAN ETTİ.

BU ARADA AND DAĞLARI'NDAKİ VARI UYGARLIĞI KLASİK SONRASI DÖNEMİN BAŞLARINDA ÇÖKMEYE BAŞLAMIŞTI.
AYNI YILLARDA PERU'NUN KUZEY KIYILARINDA, MERKEZİ CHANCHAN OLAN SİMU UYGARLIĞİ GELİŞMEYE BAŞLADI. KUYUMCULUK VE METALURJİ ALANINDA İLERİ OLAN SİMULAR, MOSİKALARIN DEVAMINI OLUŞTURMAKTAYDILAR.

AYMARA DİLİNİ KONUŞAN BİR KABİLE ZAMANLA CUZCO'YU BAŞKENT İLAN EDEREK İMPARATORLARINA VERİLEN ADDAN DOLAYI İNKALAR ADIYLA TANINMAYA BAŞLADI VE....

...BAŞKENTİN 600 km. GÜNEYİNDEKİ TİAHUANACO TOPRAKLARINI ELE GEÇİREREK KISA SÜREDE BÜTÜN BÖLGEYE EGEMEN OLDU. İSPANYOLLARIN KITAYA AYAK BASTIĞI DÖNEMDE KOLOMBİYA'DAN SİLİ'NİN İÇ KISIMLARINA KADAR UZANAN TOPRAKLAR İNKALARIN HÂKİMİYETİNDEYDİ.

İNKALAR KÜLTÜREL AÇIDAN AND DAĞLARI'NDA YAŞAYAN KAVİMLERDEN DAHA AZ GELİŞMİŞ OLMALARINA RAĞMEN MİMARİ ALANDA BELLİ BİR ÜSTÜNLÜĞE SAHİPTİLER. BU DEVİRDE İNŞA EDİLEN YAPILAR ARASINDA GELİŞMİŞ BİR YOL ŞEBEKESİ SULAMA KANALLARI VE TARAÇALAR SAYILABİLİR.

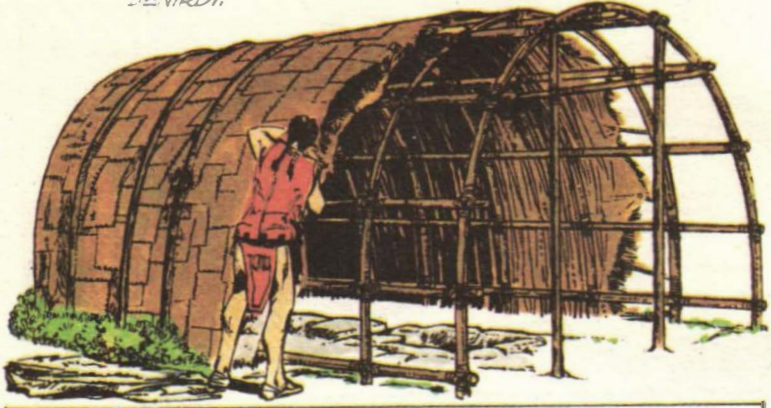
BLOK TAŞLARLA İNŞA EDİLEN SAKSAHUAMAN KALESİ İLE YÜKSEK BİR DAĞIN TEPESİNDEKİ KAYALARA OYULMUŞ MAÇUPİKÇU KENTİ İNKALARIN MİMARİDE ULAŞTIKLARI SEVİYENİN BİR GÖSTERGESİDİR.

KITANIN KUZEY KUTBU'NA YAKIN BÖLGELERİNDE YAŞAYAN ESKİMOLARIN BAŞLICA GEÇİM KAYNAĞI FOKLAR, BALİNALAR VE DENİZ AYILARIYDI. YAZ AYLARINA RASTLAYAN AV MEVSİMİNDE HAYVAN DERİLERİNDEN YAPTIKLARI PORTATİF ÇADIRLARDA YAŞARLAR VE HIZLA...

...AKAN SULARDA "KAYAK" ADINI VERDİKLERİ HAFİF TEKNELERİYLE AVA ÇIKARLARDI.

ZORLU KIŞ MEVSİMİNDE İSE TEK BARINAKLARI BUZDAN YAPILMIŞ "İGLOO"LARDI. HER TARAF BUZLARLA KAPLI OLDUĞUNDAN BU MEVSİMDE ULAŞIM ANCAK TEK EVCİL HAYVAN OLAN KÖPEKLERİN ÇEKTİĞİ KIZAKLARLA MÜMKÜNDÜ.

ESKİMOLARIN YAŞADIĞI TOPRAKLARIN GÜNEYİNDE, KANADA'NIN ORMANLAR VE GÖLLERLE KAPLI BÖLGELERİYLE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KUZEYDOĞUSUNDA YAŞAYAN KAVİMLERE İROKUALAR VE ALGONKİNLER DENİRDİ.

AVCILIK VE BALIKÇILIKLA GEÇİNEN BU İNSANLAR TAHTADAN EVLERDE YAŞARLAR VE ZORLU İKLİM KOŞULLARI NEDENİYLE AZ SAYIDA BİR TOPLUMU OLUŞTURURLARDI.

BUNA KARŞILIK KUZEY AMERİKA'NIN
ILIMAN İKLİMİN HÜKÜM SÜRDÜĞÜ VE-
RİMLİ İÇ KISIMLARI KALABALIK BİR
NÜFUSA SAHİPTİ.
GÖÇEBE YA DA YARI-
GÖÇEBE BİR TOPLUM
OLUŞTURAN BU İNSAN-
LAR YAŞAMLARINI YÖ-
REDE BOL MİKTARDA
BULUNAN BİZONLARI
AVLAYARAK...
...SÜRDÜRÜRLERDİ. KITANIN
YERLİ HALKINI MEYDANA GETİ-
REN SEYENLER, ARAPAHOLAR
VE ÇEŞİTLİ SİU KABİLELERİ
DAHA SONRA BİRLEŞİK DEV-
LETLER'İN TARİHİNDE ÖNEMLİ
BİR YER İŞGAL EDECEKLERDİ.

KITANIN GÜNEYBATI VE GÜNEYDOĞU BÖLGELERİ, MISIR VE PAMUĞUN YANI SIRA ÇEŞİTLİ SEBZE YETİŞTİREN, HAYVAN BESLEYEN VE EKONOMİLERİ ÜRETİME DAYANAN TOPLUMLARCA İSKÂN EDİLMİŞ DURUMDAYDI.

PİMALAR, YUMALAR VE ANASAZİLER ADI VERİLEN BU TOPLULUKLAR SIK SIK YARI-GÖÇEBE KAVİMLER OLAN APAŞLARLA NAVAJOLARIN SALDIRILARINA UĞRAR VE TOPRAKLARINI KORUMAK AMACIYLA YAŞADIKLARI YERİN ÇEVRESİNİ TAŞ VE TUĞLADAN DUVARLARLA ÖRERLERDİ.

ANTİLLER İLE GÜNEY AMERİKA SAHİLLERİNDE YAŞAYAN KAVİMLERE KARAYİPLERLE ARAVAKLAR ADI VERİLİRDİ. KARAYİPLER DAHA GÜÇLÜ BİR TOPLUM OLMALARINA RAĞMEN YÖREDE ARAVAK MEDENİYETİ HÂKİMDİ. BAŞLICA TARIM ÜRÜNÜNÜ İSE MANYOKA OLUŞTURURDU.

MADENCİLİK, AĞAÇ VE TAŞ İŞÇİLİĞİ KONUSUNDA BİR HAYLİ BİLGİLİ OLAN ARAVAKLAR "BOHİOS" ADINI VERDİKLERİ KULÜBELERDE YAŞARLAR VE KURDUKLARI HAMAKLARDA UYURLARDI.

31

GÜNEY AMERİKA'NIN TROPİKAL BÖLGELERİNDE YAŞAYAN GUARANİLERİN TOPRAKLARINDAN PATAGONYA'YA KADAR UZANAN PAMPALAR DA ÇOK SAYIDA KABİLEYLE MESKÛNDU.

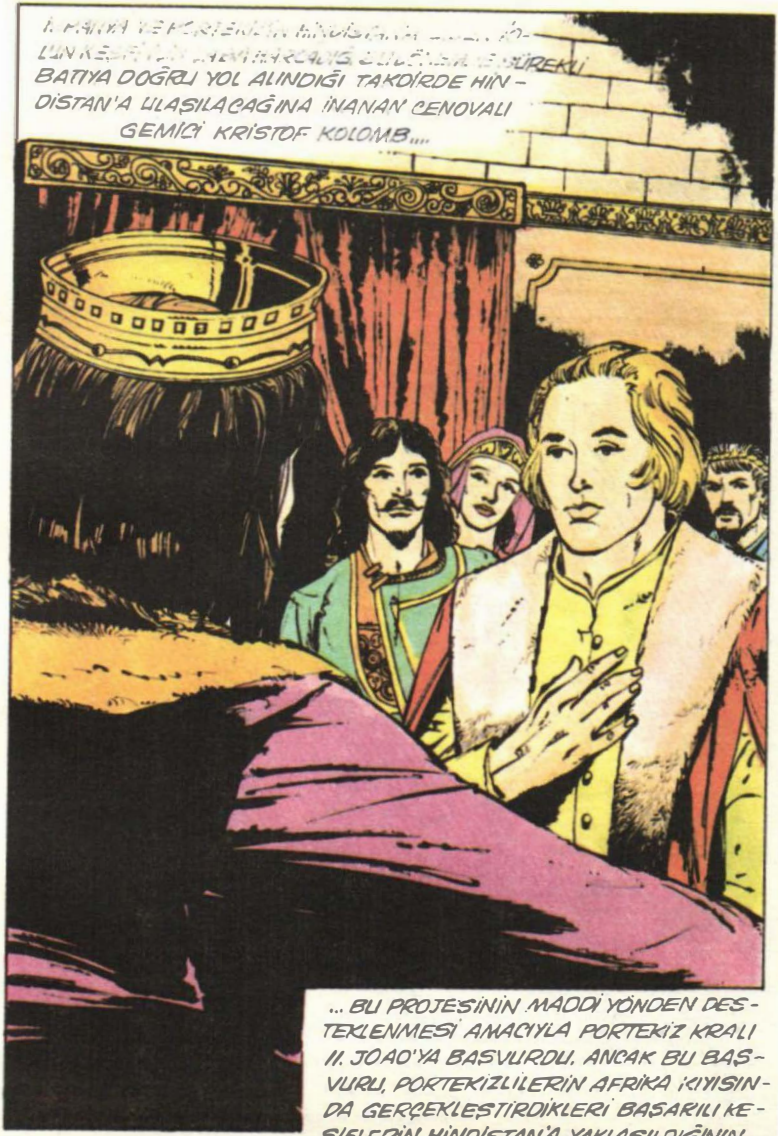

BUNLARDAN KARANDİLER VE CARUALARA AİT BAŞLICA YERLEŞİM BÖLGELERİ RİO DE LA PLATA'NIN DOĞU VE BATI SAHİLLERİNDE KURULMUŞTU. ADI GEÇEN KABİLELER KOMŞULARI GUARANİLERDEN SERAMİK SANATINI ÖĞRENDİLER.

PATAGONYA'DA YAŞAYAN TEHUELÇELER, YAŞAMLARINI GÜNEY AMERİKA LAMASI ADI VERİLEN HAYVANLARI AVLAYARAK SÜRDÜRÜRLER. LAMA DERİSİNDEN YAPTIKLARI "TOLDOS" ADLI ÇADIRLARDA YAŞARLARDI.

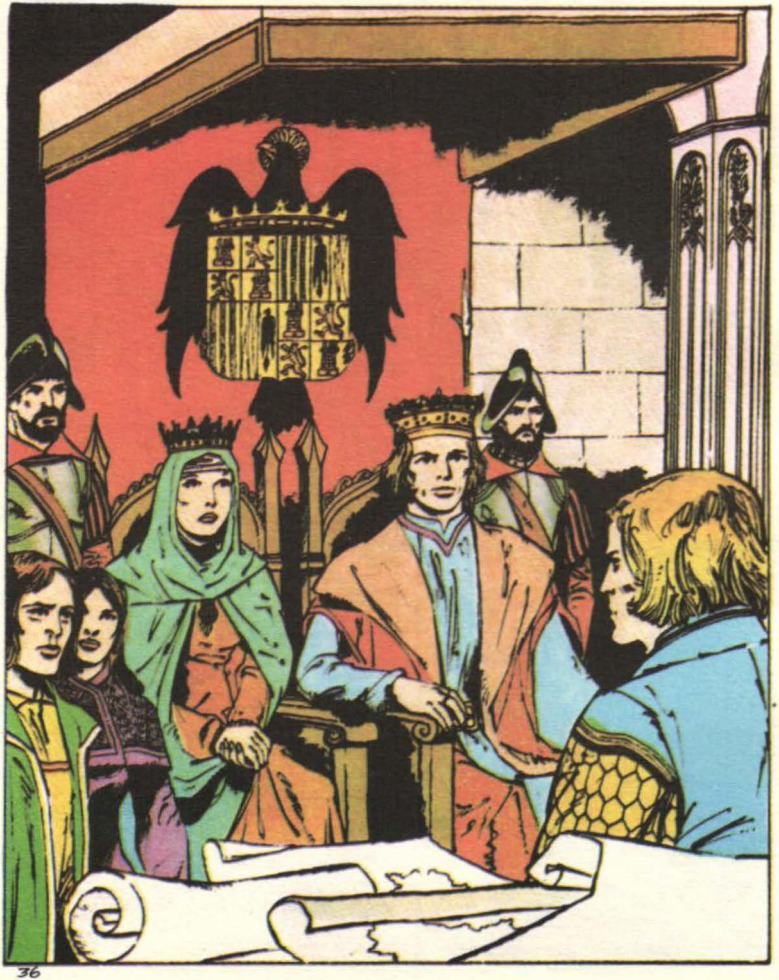
GÜNEY KOMŞULARI, "ATEŞ ARAZİSİ" NİN YERLİ HALKI YAMANALAR VE ALAKÜFLERDİ. BU İNSANLARIN HAYATLARININ BÜYÜK BÖLÜMÜ GÖLLERDE KANOYLA BALIK AVLAMAKLA GEÇERDİ.

ATEŞ ARAZİSİ'NİN KUZEYİ ONALARA AİTTİ. ONALAR, AĞAÇ KABUĞUNDAN YAPILMIŞ KANOLARINDA YAKTIKLARI MANGALLARLA BALIĞA ÇIKARLARDI. BUGÜN BU TAKIMADALARA ONALARIN ADI VERİLMİŞTİR.

ORTA ŞİLİ'NİN GÜNEY KISIMLARINDA YAŞAYAN ARAUKANLARIN EKONOMİSİ İSE TARIMA DAYANMAKTAYDI. AYNI YÜZYILDA KOLOMBİYA YERLİLERİNE ÇİBÇALAR, KUZEYBATI ARJANTİN HALKINA İSE CALCHAQUI/DIAGUITA'LAR DENİRDİ.

BATIYA DOĞRU YOL ALINDIĞI TAKDİRDE HİN-
DİSTAN'A ULAŞILACAĞINA İNANAN CENOVALI
GEMİCİ KRİSTOF KOLOMB...
... BU PROJESİNİN MADDİ YÖNDEN DES-
TEKLENMESİ AMACIYLA PORTEKİZ KRALI
II. JOAO'YA BAŞVURDU. ANCAK BU BAŞ-
VURU, PORTEKİZLİLERİN AFRİKA KIYISIN-
DA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ BAŞARILI KE-
SİFLERİN HİNDİSTAN'A YAKLAŞILDIĞININ
BİR GÖSTERGESİ OLDUĞU İLERİ SÜRÜLEREK REDDEDİLDİ.

KRİSTOF KOLOMB, BUNUN ÜZERİNE ÇAREYİ, KATOLİK KRALLAR'A YAKLAŞMAKTA BULDU. KRAL VE KRALİÇE KOLOMB'U 1486 YAZINDA KABUL ETTİLER VE KENDİSİNE BİR YILLIK MAAŞ BAĞLAYARAK PROJEYİ TETKİK KOMİSYONUNA SUNDULAR. ANCAK PROJE 1490 YILINDA KESİN BİR BİÇİMDE GERİ ÇEVRİLDİ.

KOLOMB YILMAMIŞTI. BU KEZ BURJUVALAR, ARAGONLU SOYLULAR VE RAHİP PEREZ'İN DESTEĞİNDE İSPANYA KRALİNA YENİDEN BAŞVURDU VE 1492'DE İMZALANAN SANTA FE ANTLAŞMASI İLE GEREKLİ DESTEĞİ SAĞLAMAYI BAŞARDI.

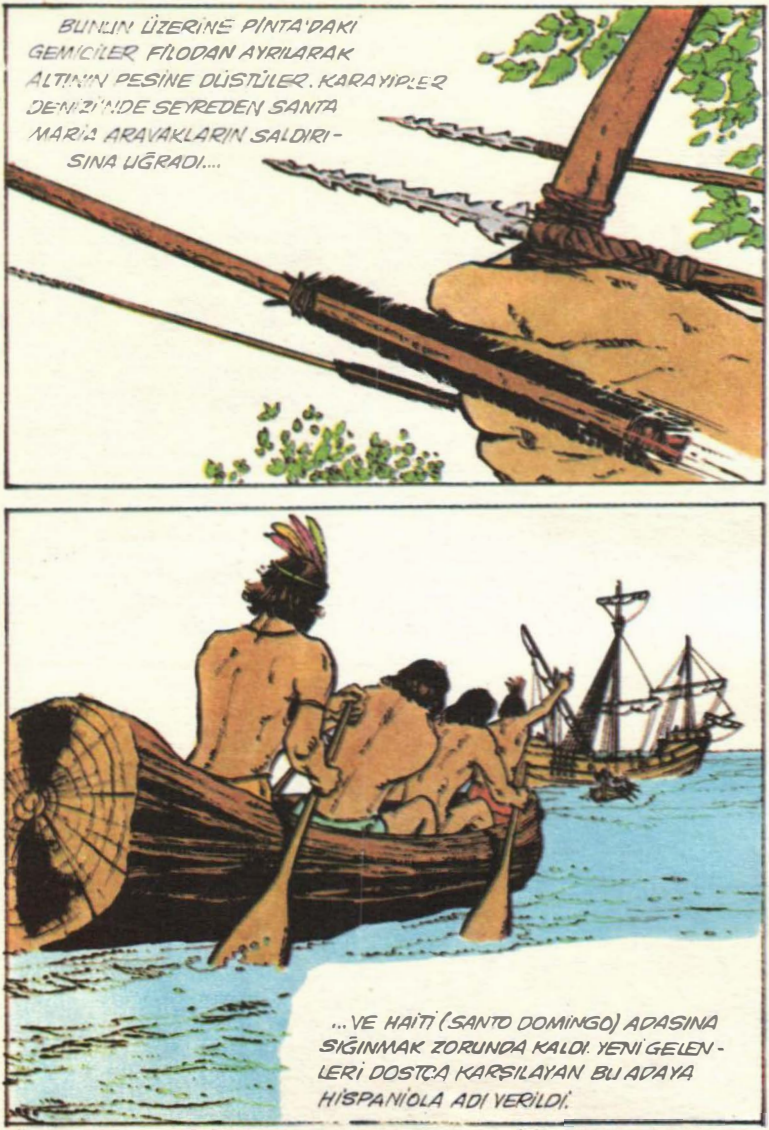
3 AĞUSTOS 1492 TARİHİNDE HER ŞEY HAZIRDI. NİNA VE PİNTA ADLI İKİ KARAVELA İLE AMİRAL GEMİSİNİN FLAMASINI GÖNDERE ÇEKMİŞ OLAN SANTA MARİA ADLI GALİÇYA NEFİ, BERABERİNDE 90 GEMİCİ OLDUĞU HALDE DENİZE AÇILDI.

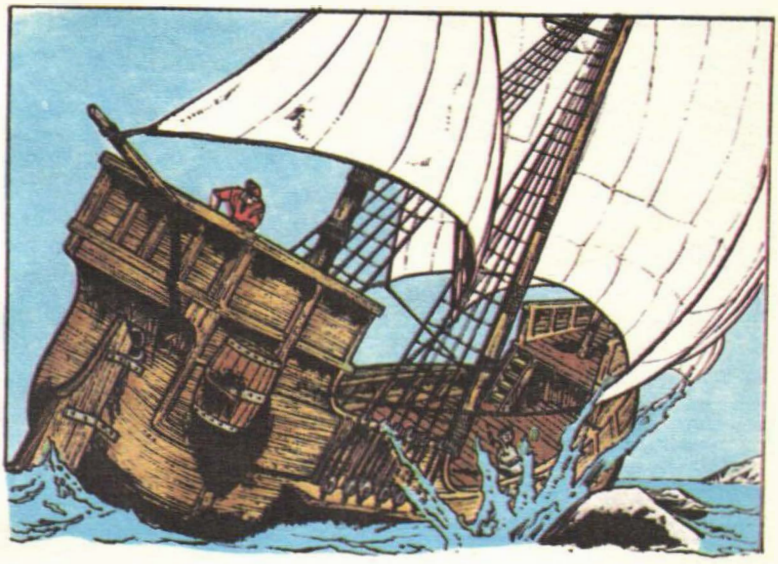
UZUN VE ZORLU BİR YOLCULUKTAN SONRA, 12 EKİM 1492 SABAHI TAM ŞAFAK SÖKMEK ÜZEREYKEN GÖZCÜ RODRİGO BERGUEMO'NUN SESİ DUYULDU. "KARA GÖRÜNDÜ."

KARAYA ÇIKAN KOLOMB ADAYI KASTİLYA KRALLIĞI'NIN TOPRAKLARINA KATARAK ONA SAN SALVADOR, KENDİSİNİ DOSTÇA KARŞILAYAN YERLİLERE DE HİNTLİLER ADINI VERDİ.

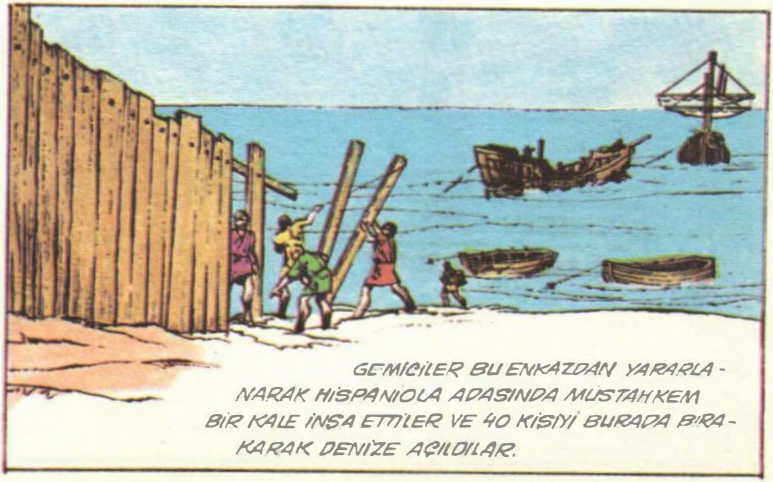

GEMİLER DAHA SONRA BAHAMA TAKIMADALARI ARASINDA İLERLEYEREK BİR SAHİLE YANAŞTILAR. BURASININ HİNDİSTAN OLDUĞUNDA ISRAR EDEN KOLOMB'UN AKSİNE YERLİLER BU TOPRAK PARÇASININ DE Bİ BİR ADADAN MEYDANA GELDİĞİNİ SÖYLEMEKTEYDİLER.

SÖZÜ EDİLEN ADAYA KRALİÇE İSABELLE'İN KIZINDAN DOLAYI JUANA ADI VERİLDİ. BURASI GÜNÜMÜZDE KÜBA ADIYLA BİLİNMEKTEDİR. GEMİCİLERİN SORUSU ÜZERİNE YERLİLER SÜS EŞYASI OLARAK KULLANDIKLARI ALTININ ÇOK YAKINDAKİ BİR ADADA ÇIKTIĞINDAN SÖZ ETTİLER.

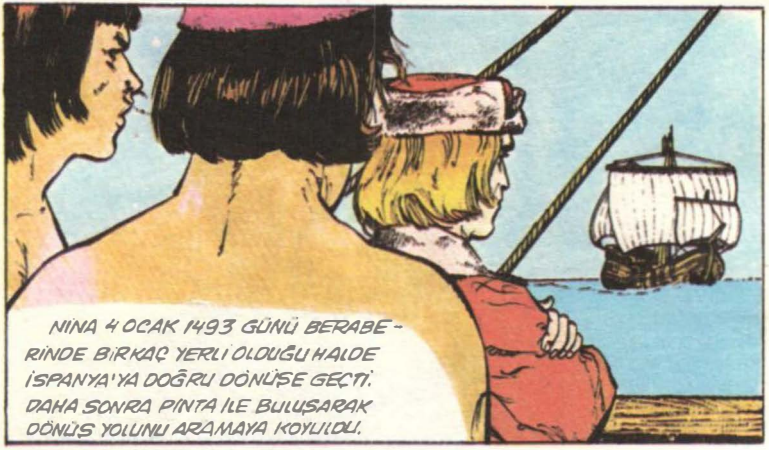

BUNUN ÜZERİNE PİNTA'DAKİ GEMİCİLER FİLODAN AYRILARAK ALTININ PEŞİNE DÜŞTÜLER. KARAYİPLER DENİZİ'NİDE SEYREDEN SANTA MARİA ARAVAKLARIN SALDIRI - SINA UĞRADI....
...VE HAİTİ (SANTO DOMİNGO) ADASINA SIĞINMAK ZORUNDA KALDI. YENİ GELEN - LERİ DOSTÇA KARŞILAYAN BU ADAYA HİSPANİOLA ADI VERİLDİ.

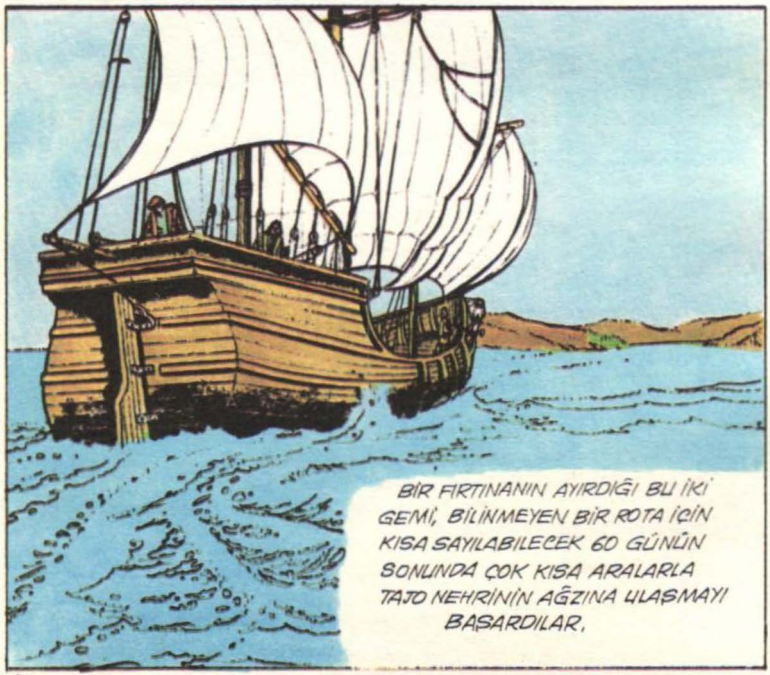

SANTA MARIA ADLI GEMİ 24 ARALIK GÜNÜ BİR KAYALIĞA ÇARPARAK PARÇALANDI VE IÇINDEKI MALZEME İLE BİRLİKTE KABİLE REİSİNİN YARDIMIYLA KARAYA ÇEKİLDİ.

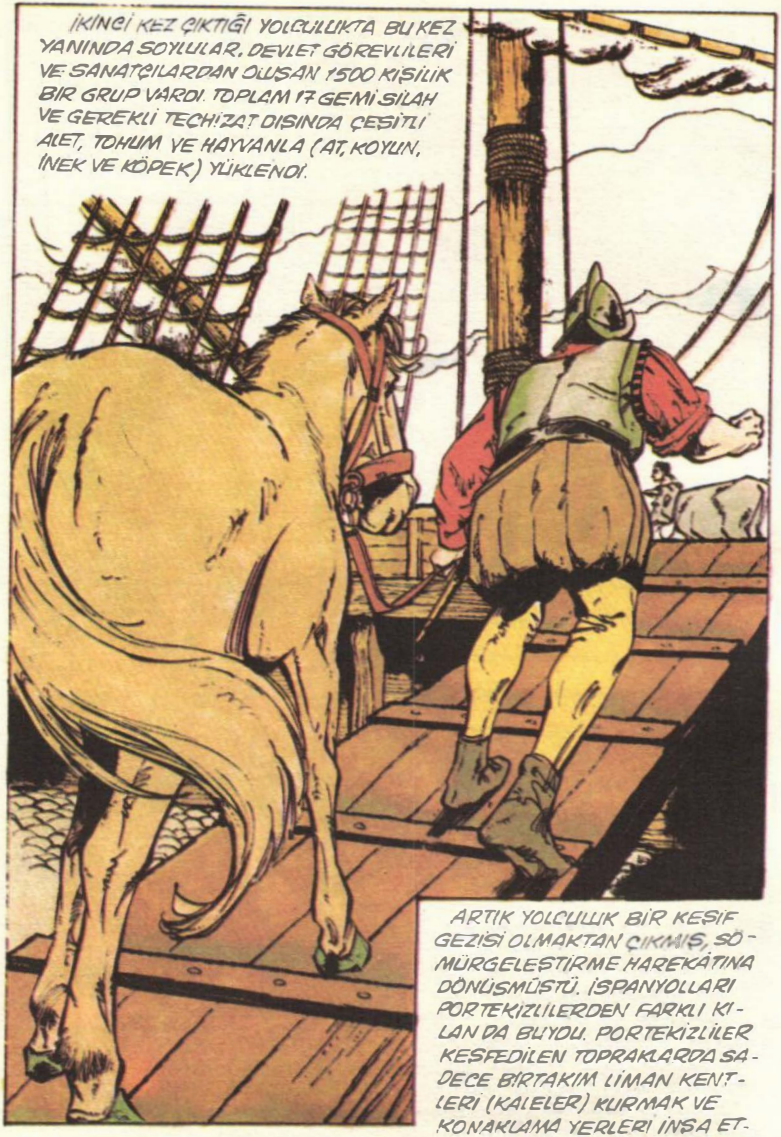

GEMİCİLER BU ENKAZDAN YARARLANARAK HİSPANİOLA ADASINDA MUSTAHKEM BİR KALE İNŞA ETTİLER VE 40 KİŞİYİ BURADA BIRAKARAK DENİZE AÇILDILAR.

NINA 4 OCAK 1493 GÜNÜ BERABERİNDE BİRKAÇ YERLİ OLDUĞU HALDE İSPANYA'YA DOĞRU DÖNÜŞE GEÇTİ. DAHA SONRA PINTA İLE BULUŞARAK DÖNÜŞ YOLUNU ARAMAYA KOYULDU.

BİR FIRTINANIN AYIRDIĞI BU İKİ GEMİ, BİLİNMEYEN BİR ROTA İÇİN KISA SAYILABİLECEK 60 GÜNÜN SONUNDA ÇOK KISA ARALARLA TAJO NEHRİNİN AĞZINA ULAŞMAYI BAŞARDILAR.

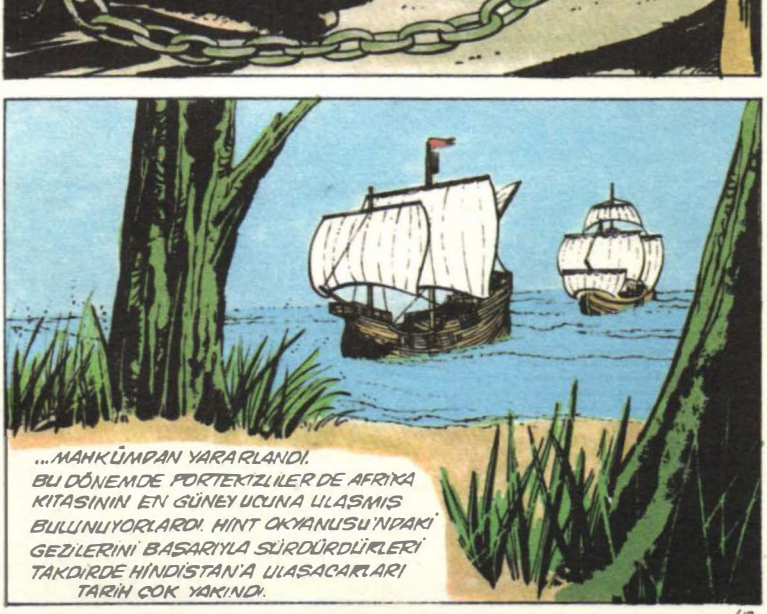

LİZBON'DA KARAYA ÇIKAN KOLOMB'UN HİKÂYESİNİ İLGİYLE DİNLEYEN II. JOAO İSPANYA'YA GİTMESİ İÇİN KENDİSİNE HER TÜRLÜ YARDIMIN YAPILMASINI EMRETTİ.
BARSELONA'YA AYAK BASAN KOLOMB, YANINDA GETİRDİĞİ YERLİLERLE BİRLİKTE KRAL VE KRALİÇENİN HUZURUNA KABUL EDİLDİ VE SANTA FE ANTLAŞMASI İLE ELDE ETMİŞ OLDUĞU İMTİYAZLARI YENİDEN KAZANDI.

İKİNCİ KEZ ÇIKTIĞI YOLCULUKTA BU KEZ YANINDA SOYLULAR, DEVLET GÖREVLİLERİ VE SANATÇILARDAN OLUŞAN 1500 KİŞİLİK BİR GRUP VARDI. TOPLAM 17 GEMİ; SİLAH VE GEREKLİ TECHİZAT DIŞINDA ÇEŞİTLİ ALET, TOHUM VE HAYVANLA (AT, KOYUN, İNEK VE KÖPEK) YÜKLENDİ.
ARTIK YOLCULUK BİR KEŞİF GEZİSİ OLMAKTAN ÇIKMIŞ, SÖMÜRGELEŞTİRME HAREKÂTINA DÖNÜŞMÜŞTÜ. İSPANYOLLARI PORTEKİZLİLERDEN FARKLI KILAN DA BUYDU. PORTEKİZLİLER KEŞFEDİLEN TOPRAKLARDA SADECE BİRTAKIM LİMAN KENTLERİ (KALELER) KURMAK VE KONAKLAMA YERLERİ İNŞA ETMEKLE YETİNİYORLAR, SÖMÜRGELEŞTİRME ÇABASI İÇİNE GİRMİYORLARDI.

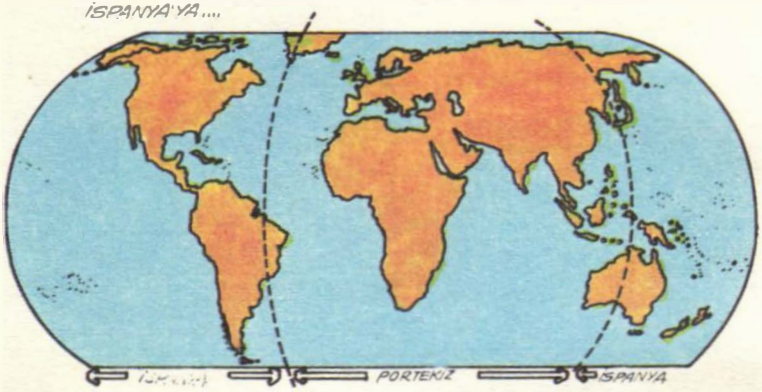

23 EYLÜL 1493 GÜNÜ CADİZ'DEN BAŞLAYAN YOLCULUK KARAYİPLERİN YAŞADIĞI ANTİL ADALARI (DOMİNİK, GUADELOUPE, SAN CRİSTOBAL vb.)'NDA SON BULDU.
PORTO RİKO'DAN SONRA HİSPANİOLA'DA KARAYA ÇIKAN KOLOMB...
...KALENİN YERLE BİR EDİLDİĞİNE TANIK OLDU VE KISA SÜREDE YENİ BİR KALENİN YAPIMINA BAŞLANDI. BU ARADA JAMAİKA FETHEDİLDİ.

YERLİLERLE OLAN MÜCADELE BÜTÜN SİDDETİYLE SÜRMEKTE, KIZILDERİLİLER İSPANYOLLARIN ATEŞLİ SİLAHLARI KARŞISINDA BÜYÜK KAYIPLARA UĞRAMAKTAYDILAR. İSPANYOLLARIN BİR BÖLÜMÜ ADANIN GÜNEY SAHİLLERİNE YERLEŞEREK SANTO-DOMİNGO ADLI YENİ BİR KÖY KURDU.

BU ARADA İSPANYA'YA DÖNMÜŞ OLAN KOLOMB, ÜÇÜNCÜ YOLCULUĞUN HAZIRLIKLARIYLA MEŞGULDÜ. MALI AÇIDAN DOYURUCU OLMAYAN BU GEZİLER İÇİN PARA BULMAKTA GÜÇLÜK ÇEKEN KAPTAN, BUNUN İÇİN ÖZGÜRLÜKLERİ KARŞILIĞINDA ÇOK SAYIDA....

...MAHKÛMDAN YARARLANDI. BU DÖNEMDE PORTEKİZLİLER DE AFRİKA KITASININ EN GÜNEY UCUNA ULAŞMIŞ BULUNUYORLARDI. HİNT OKYANUSU'NDAKİ GEZİLERİNİ BAŞARIYLA SÜRDÜRDÜKLERİ TAKDİRDE HİNDİSTAN'A ULAŞACAKLARI TARİH ÇOK YAKINDI.

HER İKİ TARAF DA EKONOMİK AÇIDAN BÜYÜK DEĞER TAŞIYAN BU TOPRAKLARIN PAYLAŞILMASINDA TORDESİLLAS ANTLAŞMASI'NIN HÜKÜMLERİNE GÖRE HAREKET ETMEKTEYDİ. ANTLAŞMAYA GÖRE YEŞİL BURUN ADALARI'NIN 370 MİL BATISINDAN GEÇEN MERİDYENİN BATISINDA KALAN TOPRAKLAR İSPANYA'YA....

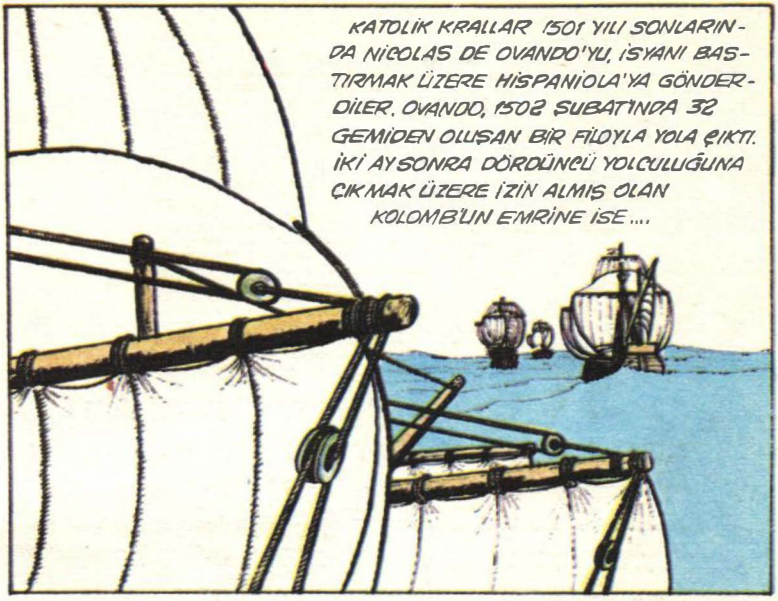

...DOĞUSUNDAKİLER PORTEKİZ'E AİTTİ. BU, DAHA SONRA AMERİKA ADINI ALACAK OLAN TOPRAKLARIN İSPANYA'YA, AFRİKA VE ASYA'DAKİ SÖMÜRGELERİN PORTEKİZ'E VERİLMESİ DEMEKTİ.

ÜÇÜNCÜ YOLCULUĞUNA 1498 YILINDA ÇIKAN KOLOMB, VENEZUELA KIYILARINDAKİ TRİNİDAD ADASINA ULAŞMAYI BAŞARDI. ORİNOCO'NUN DENİZE DÖKÜLDÜĞÜ YERE GELDİKLERİNDE ÇOK SAYIDA GEMİ ANAFOR VE GİRDAPLARDAN KURTULAMAYARAK BATMA TEHLİKESİ GEÇİRDİ.

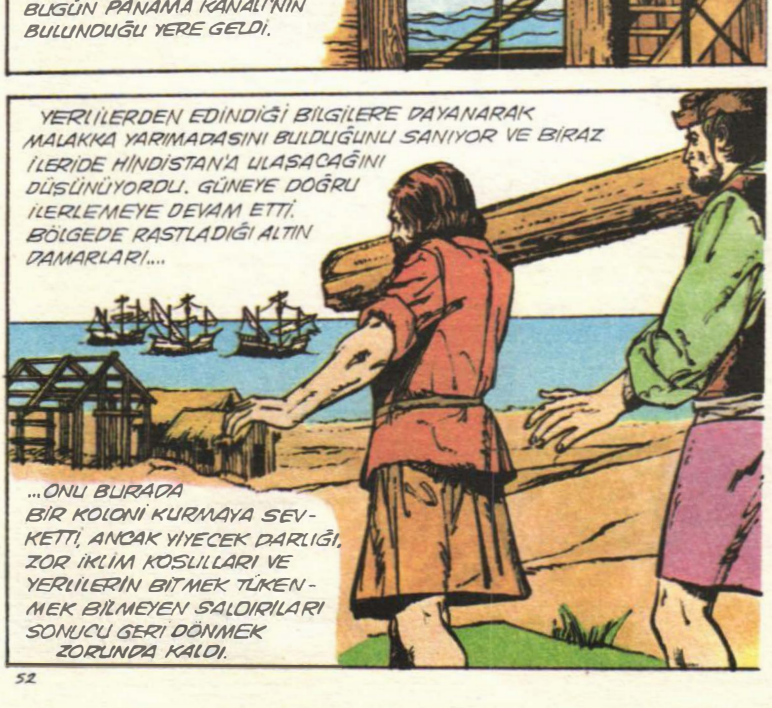
VENEZUELA SAHİLLERİNE YANAŞAN KOLOMB BÖYLELİKLE AMERİKA KITASINA İLK KEZ AYAK BASMIŞ OLUYORDU. ANCAK HÂLÂ BU KITASININ ASYA KITASI OLDUĞUNA İNANMAKTAYDI. ELLERİNDEKİLERİ İNCİ VE ALTINLA DEĞİŞTİREN GEMİCİLER, BURAYA İNCİ SAHİLİ ADINI VERDİLER.

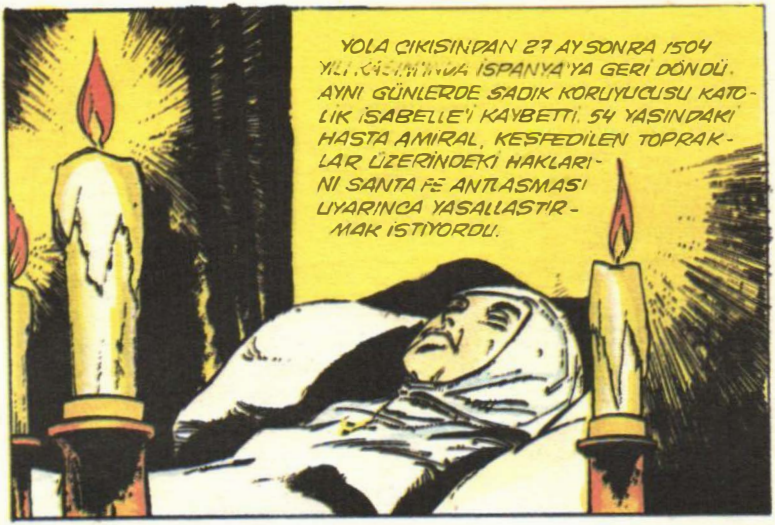

DAHA SONRA SANTO-DOMİNGO'DA KARAYA ÇIKAN KOLOMB İLE SÖMÜRGE HALKI ARASINDA MEYDANA GELEN SÜRTÜŞME, 1500 YILI AĞUSTOS'UNDA....
...TEFTİŞ İÇİN BÖLGEYE GÖNDERİLEN FRANCİSCO BOBADİLLA'NIN KOLOMB VE KARDEŞİ İLE OĞLU DİE 'NUN TUTUKLANMALARI VE ZİNCİRE VURULARAK İSPANYA'YA GERİ....
...GÖNDERİLMELERİYLE SONUÇLANDI. GEMİCİLER DAHA SONRA KRAL VE KRALİÇE TARAFINDAN AFFEDİLEREK SERBEST BIRAKILDILAR.

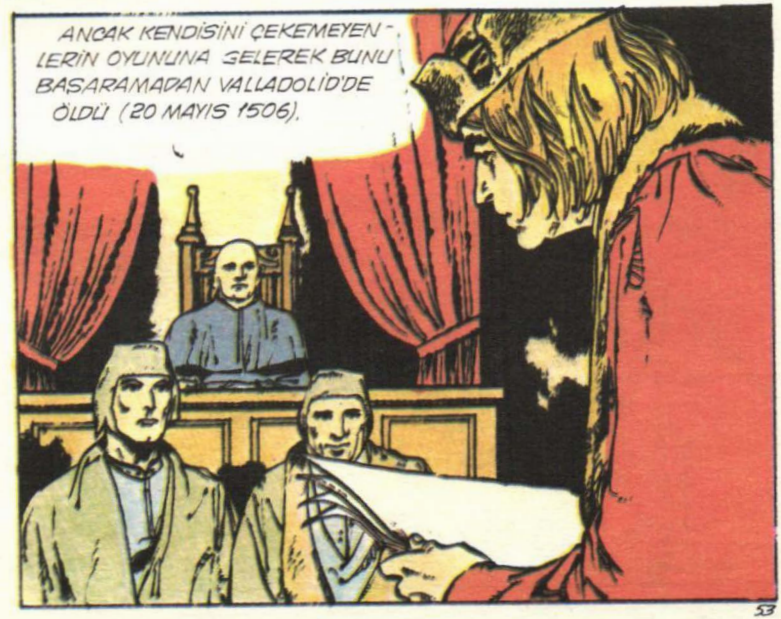

KATOLİK KRALLAR 1501 YILI SONLARINDA NİCOLAS DE OVANDO'YU, İSYANI BASTIRMAK ÜZERE HİSPANİOLA'YA GÖNDERDİLER. OVANDO, 1502 ŞUBAT'INDA 32 GEMİDEN OLUŞAN BİR FİLOYLA YOLA ÇIKTI. İKİ AY SONRA DÖRDÜNCÜ YOLCULUĞUNA ÇIKMAK ÜZERE İZİN ALMIŞ OLAN KOLOMB'UN EMRİNE İSE....

...SADECE 4 GEMİ VERİLMİŞTİ. MARTİNİK ADASINI FETHEDEN KOLOMB, OVANDO TARAFINDAN HİSPANİOLA ADASINDAN GERİ ÇEVRİLDİĞİ İÇİN BATIYA DOĞRU YOLCULUĞUNA DEVAM ETMEK ZORUNDA KALDI.

1502 EYLÜL'ÜNDE HONDURAS KIYILARINA ULAŞTI VE GÜNEYE DOĞRU SEYREDEREK BUGÜN PANAMA KANALI'NIN BULUNDUĞU YERE GELDİ.

YERLİLERDEN EDİNDİĞİ BİLGİLERE DAYANARAK MALAKKA YARIMADASINI BULDUĞUNU SANIYOR VE BİRAZ İLERİDE HİNDİSTAN'A ULAŞACAĞINI DÜŞÜNÜYORDU. GÜNEYE DOĞRU İLERLEMEYE DEVAM ETTİ. BÖLGEDE RASTLADIĞI ALTIN DAMARLARI....
...ONU BURADA BİR KOLONİ KURMAYA SEVKETTİ, ANCAK YİYECEK DARLIĞI, ZOR İKLİM KOŞULLARI VE YERLİLERİN BİTMEK TÜKENMEK BİLMEYEN SALDIRILARI SONUCU GERİ DÖNMEK ZORUNDA KALDI.

YOLA ÇIKIŞINDAN 27 AY SONRA 1504 YILI EKİMİNDE İSPANYA'YA GERİ DÖNDÜ. AYNI GÜNLERDE SADIK KORUYUCUSU KATOLİK İSABELLE'Yİ KAYBETTİ. 54 YAŞINDAKİ HASTA AMİRAL, KEŞFEDİLEN TOPRAKLAR ÜZERİNDEKİ HAKLARINI SANTA FE ANTLAŞMASI UYARINCA YASALLAŞTIRMAK İSTİYORDU.

ANCAK KENDİSİNİ ÇEKEMEYENLERİN OYUNUNA GELEREK BUNU BAŞARAMADAN VALLADOLİD'DE ÖLDÜ (20 MAYIS 1506).

FLORANSA'NIN KÖKLÜ AİLELERİNDEN MEDİCİLERİN YANINDA ÇALIŞAN AMERİGO VESPUCCİ, DENİZCİLİĞE OLAN BÜYÜK TUTKUSU NEDENİYLE 1499-1500 VE 1501-1502 YILLARINDA YAPILAN KEŞİF GEZİLERİNE KATILMIŞ VE İNCİ SAHİLİ İLE....
...ALVAREZ CABRAL TARAFINDAN KISA BİR SÜRE ÖNCE KEŞFEDİLEN BREZİLYA KIYILARINA DÜZENLEDİĞİ GEZİLERİNİN "MUNDUS NOVUS" (YENİ DÜNYA) ADI ALTINDA TOPLANAN İZLENİMLERİ ÇEŞİTLİ DİLLERE ÇEVİRİLEREK YAYINLANDI.

WALDSEEMÜLLER'IN HAZIRLADIĞI BASKI HARİTA (1516)

VESPUCCI'NİN İDDİASINA GÖRE, ADI GEÇEN TOPRAKLAR KOLOMB'UN SANDIĞI GİBİ ASYA KITASINA AİT OLMAYIP, BUGÜNE KADAR BİLİNMEYEN YENİ BİR KITAYA AİTTİ.

ALMAN HARİTACI MARTİN WALDSEEMÜLLER 1505 YILINDA HAZIRLADIĞI TOPOĞRAFYA İLE İLGİLİ BİR RÖLÖVEDE, KOLOMB TARAFINDAN KEŞFEDİLMİŞ OLAN TOPRAKLARI "AMERİKO ARAZİSİ" YA DA "AMERİKA ADIYLA YAYINLADI.

AYNI TABİR, YAZARIN 1507'DE YAYINLANAN "COSMOGRAPHIAE INTRODUCTIO" (KOSMOĞRAFYAYA GİRİŞ) ADLI KİTABIYLA DÜNYA HARİTASINDA DA GEÇMEKTEYDİ.

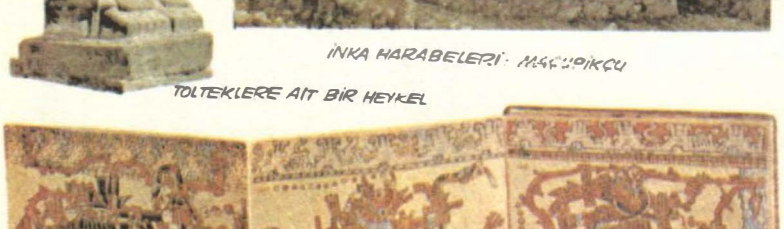
AMERİGO VESPUCCİ

TOLTEKLERE AİT BİR HEYKEL

İNKA HARABELERİ: MAKUPİKÇU

AZTEKLERE AİT
BİR KODEKS

AVRUPALI KÂŞİFLER O GÜNE DEK HEP KÜLTÜREL VE EKONOMİK AÇIDAN GELİŞMEMİŞ KABİLELERLE İLİŞKİYE GİRMİŞLERDİ. BİR BAŞKA DEYİMLE, AZTEKLER VE İNKALAR GİBİ GELİŞMİŞ TOPLUMLARIN VE PARLAK UYGARLIKLARIN VAR OLABİLECEĞİNİ DÜŞÜNEMİYORLARDI, ANCAK KISA SÜREDE YANILDIKLARINI ANLAYACAKLARDI.

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

GÜNÜMÜZDEN 35.000 YIL ÖNCE

Asya kıtasından yola çıkan ilk insanlar, o devirde henüz buzlarla kaplı bulunmayan Bering Boğazı'ndan geçerek Amerika kıtasına ayak bastılar. Başlangıçta Alaska bölgesine yerleşenler, zamanla, belki de arkadan gelenlerin baskısıyla, güneye doğru yer değiştirdiler. Yabani kök ve meyvelerle beslenen bu insanlar çok düşük bir kültür seviyesinde olup, ilkel bir teknolojiye sahiptiler.

GÜNÜMÜZDEN 13.000 YIL ÖNCE

Aynı yol üzerinden kıtaya ulaşan daha sonraki gruplar, kalabalık ve düzenli bir toplum oluşturmakta ve birbiri ardına, temelinde avcılık yatan uygarlıklar kurmaktaydılar. Başlıca aletleri, iri memelileri avlamakta kullandıkları sivri uçlu mızraklardı. Arkeolojik kalıntılardan bu insanların büyüye ve ikinci bir dünyanın varlığına inandıkları anlaşılmaktadır.

GÜNÜMÜZDEN 10.000 YIL ÖNCE (YAKLAŞIK OLARAK M.Ö. 8000)

Buzul Devri'nin sona ermesi ve iklim değişiklikleri (sıcaklığın artması ve kuraklık) sonucu yeşil alanların ortadan kalkması ve iri memelilerin yok olması, ava dayalı ekonominin de çökmesine neden oldu. Kıyılarda yaşayanlar denizden yararlanma yoluna giderken, iç kısımdakiler de yabani meyve ve tohumlarla beslenerek doğayı daha yakından tanıma fırsatını elde ettiler.

M.Ö. 7000 YILINA DOĞRU
Tarım, Meksika ve Peru'da bu tarihlerde başladı. Yetiştirilen ilk tarım ürünleri; kabak, fasulye ve biberdi. Orta Amerika ve And Dağları'nın orta kısımlarında sürdürülen tarım çalışmaları, amacına ancak M.Ö. 2000 yılında ulaşabildi.

M.Ö. 4000 YILINA DOĞRU
Tarım usullerinin geliştirilmesi ve yeni yeni tohumların bulunması, bu alanda harcanan çabaları hızlandırdı. Meksika'da mısır, And Dağları'nda karabuğday ekimine geçildi. Bu son bölgede geliştirilen lama yetiştiriciliği, daha sonra ekonomiyi büyük ölçüde etkileyecekti.

M.Ö. 3000 YILINA DOĞRU
İlk seramik örnekleri, Ekvador sahillerindeki Valdivia'da üretilmeye başlandı ve çömlekçilik bu dönemi izleyen bin yıl boyunca Meksika, Peru ve Orta Amerika'da hızla yayıldı.

M.Ö. 1500 YILINA DOĞRU
And Dağları'nın orta kısımları ile Orta Amerika'da tarıma dayalı köyler kuruldu. Dokumacılık ve çömlekçiliğin yanı sıra el emeğine dayanan bir diğer uğraş, sepet yapımıydı. Orta Amerika'da M.S. III. yüzyıla kadar sürecek olan Klasik Öncesi Devir bu dönemde başladı ve ilk tapınaklar Peru'da inşa edildi.

M.Ö. 1200 YILINA DOĞRU
Meksika körfezi kıyısında San Lorenzo adıyla tanınan yerleşim bölgesinde ortaya çıkan Olmek medeniyeti, kısa sürede sınırlarını genişleterek, özellikle Mexico vadisini etkisi altına aldı.

M.Ö.800-M.Ö. 400
Olmek medeniyetinin doruk noktasına ulaştığı bu dönemde (La Venta) Peru'nun kuzeyini kaplayan sıradağların eteklerinde Chavin uygarlığı gelişmekteydi. Devasa tapınakların inşa edildiği bu dönemde seramik ve heykel sanatında da büyük bir ilerleme kaydedildi. Karmaşık bir toplumu barındıran bu yerleşim bölgeleri, küçük rahip toplulukları tarafından yönetilmek-

teydi. Meksika'da hiyeroglif yazıya geçilmesi ve takvimin kullanılmaya başlaması bu döneme rastlar.

M.Ö.300-M.S. 300

Klasik Öncesi Devir'in bu son döneminde adı geçen uygarlıklar yerlerini yenilerine bırakmışlardır. Orta Amerika'da çok sayıda dini merkezin kurulduğu, takvimin kullanıldığı, sayıların bilindiği ve insanların yazıya geçtikleri bu dönemde iki medeniyet göze çarpar. Bunlar, Mayalar ve Orta Meksika medeniyetleridir. Aynı zamanda tarım alanındaki sulama çalışmalarının da büyük önem kazandığı görülmektedir.

M.S. 300 YILINA DOĞRU

Klasik Dönem'in başlangıcı bu yıllara rastlar. Çeşitli medeniyetlerin en parlak yıllarını yaşadıkları Klasik Dönem boyunca And Dağları'nda, özellikle mimarlık ve seramik alanında büyük bir gelişme göstermiş olan Moşika ve Nazca (Nazka) medeniyetleri yükselme kaydetmiştir. Tiahuanaco medeniyetinin 700 yılına doğru bütün Peru'yu etkisi altına aldığı görülür. Orta Amerika'da kurulmuş olan medeniyetlerin en önemlileri; Uaxactun, Tikal, Palenque ve Piedras Negras'ta kurulmuş olan Eski Maya Uygarlığı (300-900), ilk şehir-devletini oluşturan Teotihuacan (300-750) uygarlığı, Zapoteklerin Monte Alban'da kurdukları Oaxaca ile Totonakların Veracruz'da kurdukları medeniyetlerdir.

M.S. 900 YILINA DOĞRU

Peru sıradağlarında gelişen Vari medeniyetinin en geniş sınırlara ulaştığı bu dönemde Meksika'daki Maya ve Teotihuacan medeniyetlerinin sönmeye yüz tuttukları görülür. Onların yerini kuzeyden gelen Şişimeklerle, Mexico vadisinde yerleşen Toltekler almıştır.

M.S. 1200 YILINA DOĞRU

Bu dönemde Peru'da Şimu medeniyetinin ortaya çıktığı ve sahil şehirlerini etkisi altına aldığı görülür. Adı geçen medeniyetin

merkezi Chanchan'dır. Klasik Sonrası Devir'de Meksika'ya askeri ve dini kökenli topluluklar egemen olmuşlardır. Bu devirde kurulan Yeni Maya Uygarlığı'nın başlıca yerleşim merkezleri Uxmal, Chichen İtza ve Mayapan'dır. Daha sonra Texcoco Gölü'ndeki adalara yerleşen Aztekler 1370 yılına doğru Tenochtitlan'ı kurmuşlardır.

1450
XV. yüzyılın ikinci yarısında güçlenmeye başlayan İnkalar, başkentleri Cuzco'nun çevresinde güçlü bir imparatorluk haline geldiler. Bu arada Aztekler de Meksika'nın fethini tamamlayarak Tenochtitlan'ı başkent edinmişlerdi.

1451
Cenovalı zengin bir ailede dünyaya gelen Kristof Kolomb öğrenimini aynı kentte tamamlayarak denizci oldu. Deniz yolculuğuna ilk kez çıktığında 10 yaşındaydı. Daha sonra Akdeniz'e açılan gemilerde iş buldu.

1476
Kuzey Denizi'nde seyreden Bechella adlı geminin Portekiz sahillerinde batması üzerine kardeşi Bartolomeo'nun yaşadığı Lizbon'a yerleşti ve burada haritacılık eğitimi gördü. Daha sonra usta bir gemici olarak Lizbon, İrlanda ve İzlanda arasında yük taşıyan gemilerde görev aldı.

1479
Madera'nın sömürgeleştirilmesinde önemli bir rol oynamış olan Perestrello ailesiyle ilişki kurdu ve 1479 yılının Ekim ayında Filippa Perestrello ile evlendi. Kısa bir süre sonra Madera'ya yerleşerek Afrika kıtasının keşfi ile ilgili çalışmalara katıldı.

1482
Bu arada sık sık bir Portekiz acentası olan Elmina'ya gitmekteydi. Okuduğu çok sayıda kitap ve astronom Pablo del Pozo Toscanelli ile olan dostluğu, kafasında sürekli batıya giderek

Hindistan'a ulaşılabileceği düşüncesinin yer etmesinde etkili oldu.

1484-1485
Portekiz kralı II. Joao'ya yaptığı başvuru, uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından reddedildi. Karısının ölümünden sonra Perestrello ailesinin de desteğini büyük ölçüde yitirmişti. Oğlu beş yaşındaki Diego ile birlikte, Kastilya'ya giderek La Rabida Manastırı'na sığındı ve burada tanıştığı rahip Juan de Perez'den projeleri konusunda büyük bir destek gördü. Seville'e yaptığı kısa seyahatten sonra İspanya tahtının bulunduğu Kordoba'ya geçti.

1486-1490
Uzun bir bekleme sürecinin sonunda Katolik Krallar'la bir görüşme yapmayı başaran Kolomb, iki yıl süren komisyon çalışmaları sonunda ikinci kez olumsuz bir cevapla geri döndü. Portekiz kralına yaptığı ikincik teklif de olumsuzdu. Bu arada kardeşi Bartolomeo'nun Fransa ve İngiltere nezdinde yaptığı girişimler de sonuçsuz kalmıştı.

1492
Kolomb, Granada'da Katolik Krallar'la yeni bir görüşme yaptı ve kraliçenin kendisini desteklemesi sonucu istemiş olduğu mali yardım, imzalanan Santa Fe Antlaşması ile gerçekleşmiş oldu. Emrine verilen üç gemiyle3 Ağustos günü Palos limanından denize açılan Kolomb, Kanarya Adaları'na uğradıktan sonra, rotayı batıya çevirerek 12 Ekim günü San Salvador adını verdiği adaya yanaşmayı başardı. Daha sonra Bahama Adaları' nı geçerek Juana adını verdiği Küba ve Haiti'ye (Hispaniola) vardı. Santa Maria adlı geminin batmasından sonra Haiti adasının kuzey sahillerinde karaya çıktı ve burada Navidad adlı müstahkem bir mevki kurdu.

1493-1494
Bu tarihte İspanya'ya geri döndü ve Barselona'da Katolik

Krallar'ın huzuruna kabul edildi. Kastilya ve Portekiz'e ait topraklar Papa VI. Alexandre tarafından yayınlanan bir fermanla belirlenmiş durumdaydı. Portekiz'in adı geçen fermana itiraz etmesi üzerine sınırlar batıya doğru biraz kaydırıldı (Tordesillas Antlaşması). Aynı tarihlerde Kolomb büyük bir filonun başında ikinci yolculuğuna başladı ve Antiller üzerinden Porto Riko'ya geçerek Hispaniola'ya doğru ilerledi. Adada kurulmuş olan Navidad adlı yerleşim bölgesi Kızılderililerin saldırısına uğramış ve yerle bir edilmişti. Kolomb aynı yerde İsabella adlı bir merkez kurdu. 1494'te Küba'nın güney sahillerini izleyerek Jamaika'yı keşfetti. Daha sonra uzun bir süre kalacağı İsabella'ya geri döndü.

1496-1497

Sömürge halkı ile aralarında çıkan anlaşmazlıklar üzerine kardeşi Bartolomeo'yu Hispaniola valiliğine atayarak İspanya'ya geri döndü. Kendisini çekemeyenlerin suçlamalarına karşılık vermek üzere Burgos'ta mahkeme önüne çıktı. Jean Caboto, 1497'de İngiltere adına New Foundland'ı keşfederek Labrador yarımadasının sahillerinde bir keşif gezisine çıktı.

1498

Kolomb, Güney Amerika'nın kuzey kıyılarını hedef alan üçüncü yolculuğuna çıktı. Trinidad adasını, Orenoco nehri ağzını, Paria körfezi ile Cumana kıyısını keşfederek buraya İnci Sahili adını verdi, daha sonra Hispaniola'ya geri döndü. Buradaki yaşam koşullarının elverişsizliği ve Kızılderili saldırıları Bartolomeo Kolomb'u İsabella'yı terk ederek güneyde Santo Domingo adlı bir merkez kurmaya zorlamıştı. Yeni bir sefere çıkan Jean Caboto, Kuzey Amerika kıtasının doğu sahillerinin bir bölümünü daha İngiltere'ye dahil etti.

1500

Santo Domingo'ya gelen kraliyet komiseri Francisco Bobadilla, Kolomb kardeşlerle Kristof Kolomb'un oğlunu tutuklayarak İspanya'ya geri gönderdi, ancak her üç tutuklu da Katolik Kral-

lar tarafından serbest bırakıldı. Aynı yıl Alvarez Cabral yönetimindeki bir Portekiz filosu denize açılarak Portekiz kralı adına Brezilya sahillerini ele geçirdi.

1502
Nicolas de Ovando Santo Domingo'ya gitmek üzere kalabalık bir filoyla İspanya'dan demir aldı. Kristof Kolomb, kısa bir süre sonra emrindeki dört küçük gemiyle dördüncü ve son yolculuğuna çıktı. Martinik'in yanı sıra Honduras ve Panama kıyıları keşfedildi. Gonzales de Coelho komutasındaki Portekiz filosu Brezilya sahillerindeki keşif gezilerine devam etti.

1504
Kristof Kolomb, İspanya'ya geri döndü. Koruyucusu Kastilya kraliçesi İsabelle bu tarihte ölmüş bulunuyordu. Santa Fe Antlaşması ile kendisine verilen haklardan yararlanmak isteyen amiral, bu konuda çetin bir mücadeleye girişti. Aynı yıl Kolomb tarafından keşfedilmiş olan toprakların yeni bir kıtaya ait olabileceği düşüncesini savunan Amerigo Vespucci'nin görüşleri doğrultusunda bir harita hazırlandı. Ertesi yıl Martin Waldseemüller tarafından yayınlanan bir haritada kıtanın güney bölümüne "Amerika" adı verilmişti.

1506
Mücadeleden yenik düşmüş olan amiral, 20 Mayıs günü Valladolid'de öldü.

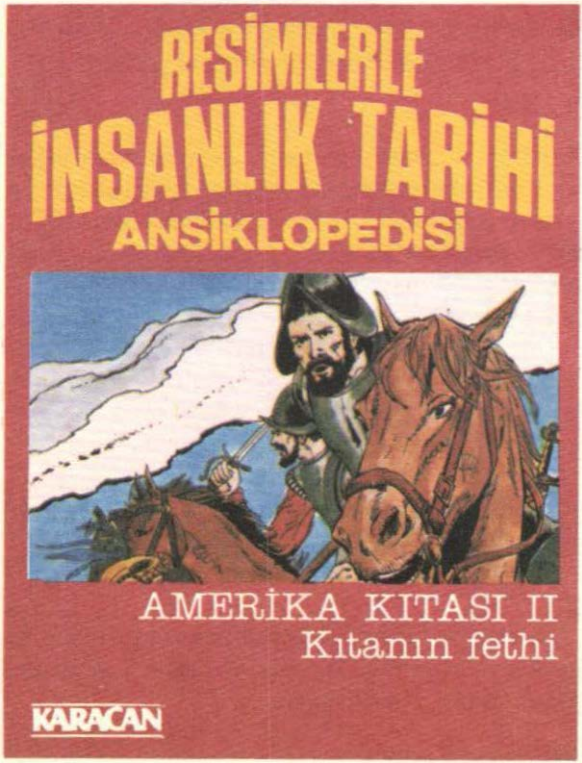
1519-1522
Hernan Cortez tarafından başlatılan harekât, Meksika'daki Aztek İmparatorluğu'nu yıkmayı ve yerine İspanyol egemenliğini kurmayı hedef almaktaydı.

1531-1533
İnka İmparatorluğu bu tarihlerde Pizzarro ve Almagro'nun düzenlediği seferler sonunda yıkılarak, bölge İspanyolların eline geçti.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

GELECEK SAYI:

AMERİKA KITASI II
Kıtanın fethi

BAYİNİZDEN ŞİMDİDEN AYIRTINIZ